

A „VASÁRNAPI MUNKAVÉGZÉS TILALMA” FOGYASZTÓVÉDELMI NÉZŐPONTBÓL

HÁMORI Antal

főiskolai docens (Budapesti Gazdasági Főiskola)

A kiskereskedelmi szektorban történő vasárnapi munkavégzés tilalmáról szóló 2014. évi CII. törvény (a továbbiakban: Tv.) kapcsán – „az üzletek vasárnapi kötelező zárva-tartásáról, illetve arról, ami e mögött van” témájában – szervezett kerekasztal-konferencia¹ előadásának megtartására vonatkozó megtisztelő felkérés szerint a témát a fogyasztóvédelem oldaláról, sőt, ha lehet, inkább arról az oldalról kell megközelítenem.

A „fogyasztóvédelem” magában foglalja egyfelől azt, hogy a „fogyasztó” védelméről, tehát nem „fogyasztói”, még kevésbé fogyasztási és fogyasztásvédelmi megközelítésről van szó, másfelől pedig azt, hogy nem pusztán jogi, hanem etikai, sőt teológiai távlatok is adóttak.

Persze, a „fogyasztóvédelem” szempontjából már a „fogyasztó” fogalma kérdéseket vet fel; egyrészt az elnevezést, másrészt a definíciót illetően. Az elnevezés „szépséghibája”, valamelyest – bizonyos körben fennálló – „csábító” volta tetten érhető volt például sok évvel ezelőtt, amikor a másodfokú hatóságot még Fogyasztóvédelmi Főfelügyelőségnek hívták, és egy taxiban az utas-tájékoztató Fogyasztásvédelmi Főfelügyelőség szerepelt. Ez egyesek szerint – látszólag – lehet, hogy kis jelentőséggel bír, de véleményem szerint alapvető és súlyos problémákról árulkodik, legyen szó megrendelői, illetve gyártói, vagy egyéb tudatalatti „kisördög”-ről. A „fogyasztó” elnevezésről tehát könnyen a fogyasztásra asszociálnak, túlzásba esve, mértéktelenségbe jutva, amely lejtőn csúszva a „fogyasztás” is könnyebben nő. Olyannyi-

¹ Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Karának Munkajogi Tanszéke és Ius naturale kutatócsoportja (Jogbölcseleti Tanszék) által szervezett konferencia, Budapest, 2015. március 12. A Tv. hatálybalépésének időpontja: 2015. március 15. (ld. Tv. 9. §). A Tv. 1. §-ának (2) bekezdését, 3. §-át, 4. §-ának (1) bekezdését és 5. §-ának (1)-(2) bekezdését 2015. május 9-i hatálybalépéssel a 2015. évi LVI. törvény (a továbbiakban: Tvm.) módosította (ld. Tvm. 5. §, és Tvm. indokolása). Ld. még a kiskereskedelmi szektorban történő vasárnapi munkavégzési tilalomtól eltérő nyitva tartás engedélyezésének feltételeiről szóló 53/2015. (III. 17.) Korm. rendelet, amely 2015. március 18-tól hatályos (ld. uo. 6. §).

ra, hogy például – szintén jó néhány esztendővel korábban – egy konferencia szünetében, a gazdaságtikai tárgyú előadásom után odajött hozzám egy marketinget is oktató, marketing könyvet is író docens Kollégánő, akinek a vállalkozása vendéglátó üzletet üzemeltet, és azt mondta: hol érdeklí őt, hogy a vendég részegre issza magát, felőle akár a földön is fetrenghet, a máját is tönkre teheti, őt egy érdekli: hogy a zsebe minél inkább tele legyen. – mindeközben a tenyerével a zsebét csapkodta. A „fogyasztásösztönzés” gondolkodás- és cselekvésmódja embertelen, kizsákmányoló méreteket öltött.

Emiatt is örültem nagyon Dudás Katalin Fenntarthatatlan növekedés, fenntarthatatlan fogyasztás. Fenntarthatatlan marketing? címmel² megjelent – a fogyasztást görcső alá vevő – tanulmányának, amely már címével felkelti az etikus figyelmét is. A Bevezetésben, miként fogalmaz, provokatív, nehezen megválaszolható, vitaindító-nak szánt kérdéseket tesz fel, mint például: „Hogyan viszonyulnak a világ problémáihoz és azok megoldásához a fogyasztásösztönzéssel kapcsolatos tanok?” Az összegzésben pedig, a társadalmi igazságosság követelményét is említve, a marketing szakembereket etikai szempontú önvizsgálatra (is) hívva, néhány kérdést vet fel, amelyek – megfogalmazása szerint – kulcsfontosságúak a marketing szempontjából (is), például: „Kell-e változtatni a marketing oktatási anyagokon etikai, morális megfontolások vagy éppen a változásokra való reagálás okán?” Miként az általam említett „marketinges” példa is mutatja, ez aligha lehet kérdés...

Ami a „fogyasztó” fogalmi meghatározását illeti, szintén nem problémamentes kérdéskörrel van szó.³ Jelen esetben, hogy senkit, semmilyen fajta jogalanyt⁴ ne

² Ld. DUDÁS Katalin: Fenntarthatatlan növekedés, fenntarthatatlan fogyasztás. Fenntarthatatlan marketing? *Marketing & Menedzsment*, 2013/4. 24–35.

³ Ld. pl. HÁMORI Antal: *Bevezetés a fogyasztóvédelmi jogba. A fogyasztók magán- és közjogi védelme*. Budapest, Budapesti Gazdasági Főiskola, 2015. 56–63.; HÁMORI Antal: A nem természetes személy laikusok fogyasztói védelmének változásai. (A „fogyasztó” fogalom változásai a magyar jogban – különös tekintettel az Fgytv.-re és az új Ptk.-ra). In: *Multidiszciplináris kihívások – Sokszínű válaszok*, 3. (Főszerkesztő: Hamar Farkas) Budapest, Budapesti Gazdasági Főiskola, 2013. (www.ecosym.wix.com/kvik/Tanulmánykötetek/3_kötet) 35–41.; HÁMORI Antal: A fogyasztó fogalom aktuális jogalkotási és jogalkalmazási dilemmái. (Current dilemmas on the concept of consumer in legislation and law enforcement) *Agora* 2012/9. 45–64.; HÁMORI Antal: A vállalkozások fogyasztói minősége. *Gazdaság és Jog*, 20., 2012/9. 8–11.; HÁMORI Antal: Kötelező jótállás – fogyasztóvédelem. *Gazdaság és Jog*, 19., 2011/6. 21–24.; HÁMORI Antal: A „fogyasztó”-fogalom „dilemmái” különös tekintettel az Fgytv. módosításában és az új Ptk.-javaslatban foglaltakra. *Magyar Jog*, 56., 2009/2. 88–97.; HÁMORI Antal: A fogyasztóvédelem közigazgatási „útvesztői” (a „fogyasztó” fogalom „dilemmái”). *Kultúráközi párbeszéd az üzleti világban (Budapesti Gazdasági Főiskola Tudományos Évkönyv 2008)*. (Szerkesztette: Majoros Pál) Budapest, Budapesti Gazdasági Főiskola, 2009. 150–166.; HÁMORI Antal: A közösségi fogyasztóvédelmi politika és jog fejlődése. *Agora*, 2008/2. 39–54.; HÁMORI Antal: *Bevezetés a fogyasztóvédelmi jogba I. A fogyasztóvédelmi jog alapjai*. Budapest, Axol Print Nyomdaipari és Kiadói Kft., 2007. 56–68.

⁴ Vö. pl. a fogyasztóvédelemről szóló 1997. évi CLV. törvény (a továbbiakban: Fgytv.) 2. § a) pont: „[E törvény alkalmazásában:] a fogyasztó: az önálló foglalkozásán és gazdasági tevékenységi körén kívül eső célok érdekében eljáró természetes személy, továbbá a békéltető testületre vonatkozó szabályok alkalmazásában az önálló foglalkozásán és gazdasági tevékenységi körén kívül eső célok érdekében eljáró, külön törvény szerinti civil szervezet, egyházi jogi személy, társasház, lakásszövetke-

hagyjak ki a „vasárnapi munkavégzés tilalma” témájának fogyasztóvédelmi megközelítéséből, hiszen a „fogyasztó” vállalkozást is emberek működtetik és szenvedik, a „fogyasztó” definícióját a lehető legtágabban veszem.

A „vasárnapi munkavégzés tilalma” és a fogyasztóvédelem összekapcsolása, „az üzletek vasárnapi kötelező zárva-tartásának” a fogyasztóvédelem oldaláról való megközelítése pedig, figyelemmel a mai állami szabályozásra és alkotmánybírósa-gi gyakorlatra, de – amint az alábbiakban foglaltakból látható – (értelemszerűen értve) teológiaiilag is, véleményem szerint azt a kérdést veti fel, hogy a téma inkább a munkavállalók pihenéshez való alkotmányos joga⁵ vagy a család, illetve a családok alaptörvényi védelme⁶ alapján közelíthető-e?⁷ Ez akkor is fennállni látszik, ha a Tv. 7. §-ának (1)-(5) bekezdésére, a vasárnapi munkavégzés tilalmának ellenőrzésével kapcsolatos szabályokra, és a családra, a családok tagjaira, sőt a munkavállalókra mint fogyasztókra tekintünk.⁸ A felkérés kereteit tartva az alábbiak előadására szo-

zet, mikro-, kis- és középvállalkozás is, aki, illetve amely árut vesz, rendel, kap, használ, igénybe vesz vagy az áruval kapcsolatos kereskedelmi kommunikáció, ajánlat címzettje...”

⁵ Ld. Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.) XVII. cikk (4) bekezdés: „(4) Minden munkavállalónak joga van a napi és heti pihenőidőhöz, valamint az éves fizetett szabadsághoz.”

⁶ Ld. uo. L) cikk (1)-(3) bekezdés: „(1) Magyarország védi a házasság intézményét mint férfi és nő között, önkéntes elhatározás alapján létrejött életközösséget, valamint a családot mint a nemzet fennmaradásának alapját. A családi kapcsolat alapja a házasság, illetve a szülő-gyermek viszony. (2) Magyarország támogatja a gyermekvállalást. (3) A családok védelmét sarkalatos törvény szabályozza.”

⁷ Vö. uo. M) cikk (2) bekezdés: „(2) Magyarország biztosítja a tisztességes gazdasági verseny feltételeit. Magyarország fellép az erőfölénnyel való visszaéléssel szemben, és védi a fogyasztók jogait.”; és Tv. preambulumban, 11. §: „Az Mt. 101. § (1) bekezdése helyébe a következő rendelkezés lép: »(1) Vasárnapra rendes munkaidő a) a rendeltetése folytán e napon is működő munkáltatónál vagy munkakörben, b) az idényjelleggel, c) a megszakítás nélkül, d) a több műszakos tevékenység keretében, e) a kényszerítéssel jellemezhető munkakörben, f) a kizárólag szombaton és vasárnap részmunkaidőben, g) társadalmi közszükségletet kielégítő, vagy külföldre történő szolgáltatás nyújtásához – a szolgáltatás jellegéből eredően – e napon szükséges munkavégzés esetén, h) külföldön történő munkavégzés során, i) a kereskedelemről szóló törvény hatálya alá tartozó, kereskedelmi tevékenységet, a kereskedelmet kiszolgáló szolgáltató, valamint kereskedelmi jellegű turisztikai szolgáltatási tevékenységet folytató munkáltatónál, valamint j) a kiskereskedelmi szektorban történő vasárnapi munkavégzés tilalmáról szóló törvény keretei között foglalkoztatott munkavállaló számára osztható be.«” Ld. még Alaptörvény VII. cikk (1) bekezdés: „(1) Mindenkinél joga van a gondolat, a lelkiismeret és a vallás szabadságához. Ez a jog magában foglalja a vallás vagy más meggyőződés szabad megválasztását vagy megváltoztatását és azt a szabadságot, hogy vallását vagy más meggyőződését mindenki vallásos cselekmények, szertartások végzése útján vagy egyéb módon, akár egyénileg, akár másokkal együttesen, nyilvánosan vagy a magánéletben kinyilvánítsa vagy kinyilvánítását mellőzze, gyakorolja vagy tanítsa.” Frivaldszky János értékes tanulmányában – a fogyasztói társadalom élvezetközpontú (hedonista) fel-fogásával szemben is fellépve – a vallásszabadság, a munkavállalók és a családok védelme felől közelíti meg a témát: ld. FRIVALDSZKY János: A vasárnapi kötelező pihenőnap természetjogi alapjai és közpolitikai lehetőségei. *Iustum Aequum Salutare*, XI., 2015/1. 59–99. (ld. különösen 67–68., 71–72., 75–77., 83–97.).

⁸ Ld. Tv. 7. § (1)-(5) bekezdés: „(1) Az e törvényben foglalt rendelkezések megtartását a fogyasztóvédelmi hatóság ellenőrzi. Az e törvényben foglalt, a nyitvatartási időre, az általános zárvatartási időszakra és az az alóli kivételekre vonatkozó előírások a fogyasztóvédelemről szóló törvény alkalmazásában fogyasztóvédelmi rendelkezések. (2) Az e törvényben vagy az e törvény felhatalmazása alapján kiadott kormányrendeletben előírtak megsértése esetén a fogyasztóvédelmi hatóság – a fogyasztó-

rítkozom, amelyek azonban – meglátásom szerint – a jogalkotók, a jogalkalmazók és mindenki, minden jogalany számára jelentékeny mértékben hasznosítható ismeretekkel szolgálnak.

A Tv. preambuluma szerint az Országgyűlés abból indult ki, hogy:

- a kereskedelem a nemzetgazdaság meghatározó ága, amely ugyanakkor mindenkor ésszerű keretek között kell, hogy működjön;
- segítse a munkavállalók testi és lelki egészségének megőrzését, továbbá megfelelő pihenőidőt biztosítson;
- megfelelő egyensúlyt kell teremteni a kereskedelmi tevékenység gyakorlásának szabadsága, valamint a vásárnap, illetve munkaszüneti napokon dolgozók érdekei között;
- ha a kereskedelem szabadságának érdeke és a magyar társadalom legfontosabb építőkövének, a családnak a védelméhez fűződő érdeke összeütközésbe kerül, akkor a családi közösségek megtartóerejét kell erősíteni.

A Tv. általános indokolása szerint: „A törvény egyaránt törekszik arra, hogy a kereskedelmet – amely a nemzetgazdaság húzó ágazata – csak ésszerű mértékben, a nyilvánvaló kivételek alkalmazása mellett korlátozza, ugyanakkor elősegítse azt is, hogy a vásárnap valóban az ország döntő része számára pihenőnap legyen. Olyan szabadnap, amelyen a családi együttlétre nyitva álló rövid időt nem kurtítja még a vásárlással eltöltött idő is. A családok számára azért jelentene hozzáadott értéket, ha a kereskedelemben dolgozó szülők a Munka törvénykönyve alapján járó heti 2 pihenőnapjuk egyikét vásárnap kapnák meg kötelezően, mert a gyermekek hétköznap iskolában vannak és csak a hétvége áll rendelkezésre ahhoz, hogy szülők és gyermekek együtt legyenek.”

A Tv. 1. §-ához fűzött indokolásból – és persze a Tv. rendelkezéseiből – kiolvasható, hogy az Országgyűlés a „napi rendszeres bevásárlás” alól (ésszerűen) fel akarja szabadítani a vásárnapot.

(Kétségtelen, a munkavállalók, a „dolgozók” is „fogyasztók” – a munkaidejükön és a munkahelyükön belül és kívül is képesek fogyasztani.)

A kérdés, fogyasztóvédelmi nézőpontból, abban csúcsozódik ki, hogy vajon a Tv., az abban foglaltak szerint – a családi közösségek megtartóerejének erősítése (a fogyasztó munkavállalók testi és lelki egészségének megőrzése, pihenése, családi közösségük megtartóerejének erősítése) érdekében – megvédi-e a családot, annak tag-

tóvédelemről szóló törvényben írt jogkövetkezmények bármelyikének alkalmazása mellett – köteles a) az első jogsértés esetén legalább 5, legfeljebb 15 napra, b) a második jogsértés esetén 30 napra, c) a harmadik jogsértés esetén 90 napra, d) bármelyik következő jogsértés esetén 365 napra az üzlet ideiglenes bezárásáról határozni. (3) Az újságot árusító üzletben, valamint a virágot árusító üzletben tevékenységet folytató köteles a fogyasztóvédelmi hatóság felhívására hitelt érdemlően igazolni, hogy az árbevételre vonatkozó e törvényben meghatározott követelményeknek – az ellenőrzés kezdő napját megelőző éves időszak átlagában – megfelel. (4) Arról, hogy az üzletben kiskereskedelmi tevékenységet folytató személy a 6. §-ban foglaltaknak megfelel, a kereskedő az ellenőrzéskor köteles teljes bizonyító erejű magánokirati formában nyilatkozni, amelyet – kétség esetén – a fogyasztóvédelmi hatóság felhívására köteles hitelt érdemlően – de legalább közokiratba foglalt nyilatkozattal – igazolni. (5) A kereskedelmi hatóság a fogyasztóvédelmi hatóság megkeresésére tájékoztatást ad az üzlet üzemeltetőjének a 4. § (2) bekezdése szerinti bejelentéseiről.”

jait, a családi közösségeket, azok alanyait (beleértve a fogyasztó munkavállalókat is) önmaguktól, illetve (különösen) a kiskorú, gyermek- és fiatalkorú⁹ fogyasztókat attól, hogy különösen vasárnap és munkaszüneti napokon szüleik nélkülük (magukra vagy másokra hagyva őket) vagy velük – például a televízió- vagy a számítógépnézés helyett – vásároljanak? Általánosabban fogalmazva: előadásom tárgya szempontjából a kereskedelem működésének melyek az ésszerű keretei?

Az, hogy a Tv. 7. §-a szerint a fogyasztóvédelmi hatóság az ellenőrző hatóság, és hogy a Tv.-ben foglalt, a nyitva tartási időre, az általános zárva tartási időszakra és az az alóli kivételekre vonatkozó előírások az Fgytv. alkalmazásában fogyasztóvédelmi rendelkezéseknek minősülnek, tartalmilag, dogmatikailag és alkotmányjogilag még szükségessé teszi az érvek felfejtését.

Szent II. János Pál pápa a *Centesimus annus* kezdetű enciklikában a következőket írta: „A gazdaság valójában csak az egyik összetevője és dimenziója az emberi tevékenység sokféleségének. Ha abszolúttá válik, ha az árutermelés és -fogyasztás a társadalmi életben a központi helyre kerül, és minden mástól függetlenül a társadalom egyedüli értékévé válik, akkor az okot nemcsak és nem annyira magában a gazdasági rendszerben kell keresni, hanem abban, hogy a szociális–kulturális értékrend – miután nem ismeri el az etika és a vallás jelentőségét – meggyengült, és csupán a javak termelésének és a szolgáltatásoknak tulajdonít jelentőséget.”¹⁰

„[...] a gazdasági szabadság az ember szabadságának csak az egyik eleme. Amikor a gazdasági szabadság önállósodik, amikor az embert inkább a javak termelőjé-

⁹ Vö. pl. Fgytv. 16/A. § (1)-(6) bekezdés (A gyermek- és fiatalkorúak védelmét szolgáló különös rendelkezések című IV/A. Fejezet): „(1) Tilos tizennyolcadik életévét be nem töltött személy részére – a kizárólag orvosi rendelvényre kiadható gyógyszer kivételével – alkoholtartalmú italt értékesíteni, illetve kiszolgáltatni. (2) Tilos tizennyolcadik életévét be nem töltött személy részére szexuális terméket értékesíteni, illetve kiszolgáltatni. (3) Tilos tizennyolcadik életévét be nem töltött személy részére dohányterméket értékesíteni, illetve kiszolgáltatni. (4) Az (1)-(3) bekezdésben meghatározott korlátozás érvényesítése érdekében a vállalkozás vagy annak képviselője kétség esetén felhívja a fogyasztót életkorának hitelt érdemlő igazolására. Az életkor megfelelő igazolásának hiányában a termék értékesítését, illetve kiszolgáltatását meg kell tagadni. (5) A játékszoftver gyártója az olyan játékszoftver forgalmazása esetén, amely alkalmas a tizennyolcadik életévüket be nem töltött személyek fizikai, szellemi, lelki vagy erkölcsi fejlődésének kedvezőtlen befolyásolására, különösen azáltal, hogy meghatározó eleme az erőszak, illetve a szexualitás közvetlen, természetes ábrázolása, köteles a »Tizennyolc éven aluliak számára nem ajánlott!« szöveget a játékszoftver csomagolásán jól észlelhető módon feltüntetni. A kötelezettséget az internetes lehvívásra közzététel útján forgalmazott játékszoftver esetén a technikai sajátosságoknak megfelelő eltéréssel, a játékszoftver lehvívása előtt kell teljesíteni. (6) A játékszoftver gyártója abban az esetben köteles az (5) bekezdésben foglalt kötelezettségnek eleget tenni, ha előzőleg nem csatlakozott az Egységes Európai Játékinformációs Rendszerhez (Pan European Game Information – PEGI) és nem alkalmazza a PEGI által megállapított, korhatár-besorolásra vonatkozó előírásokat. Ha az (5) bekezdés szerinti kötelezettséget – az e bekezdésben foglalt kivétellel – a gyártó nem teljesíti, a játékszoftver forgalmazója a szoftvert az (5) bekezdésben meghatározott szöveg feltüntetésével hozhatja forgalomba.»

¹⁰ Ld. Szent II. János Pál pápa: *Centesimus annus* kezdetű enciklika a szociális kérdéstről, 1991. május 1., *Acta Apostolicae Sedis*, 83., (1991) 793–867., [Magyarul megjelent: Budapest, Szent István Társulat, 1991. (a továbbiakban: CA)] 39. pont; vö. Az Igazságosság és Béke Pápai Tanácsa: *Az Egyház társadalmi tanításának kompendiuma*. (Szent István Kézikönyvek 12.) Budapest, Szent István Társulat, 2007. (a továbbiakban: ETTK) 375. pont.

nek és fogyasztójának tekintik, semmint személynek, aki azért termel és fogyaszt, hogy megéljen, akkor a szabadság elveszíti valós kapcsolatát az emberi személlyel, végül elidegeníti és elnyomja őt.¹¹

„Az ember ma gyakran elvész az állam és a piac két pólusa között. Néha ugyanis úgy tűnik, mintha időnként csak árutermelőként és -fogyasztóként, vagy az állam közigazgatási alanyaként létezne, mintha feledésbe merülne, hogy az emberek együttélésének nem célja sem az állam, sem a piac, hanem az ember önmagában olyan páratlan értékkel bír, hogy az államnak is és a piacnak is szolgálnia kell. Az ember mindenekelőtt igazságot kereső lény, arra törekszik, hogy e szerint az igazság szerint éljen és elmélyítse azt a múlt és a jövő nemzedékével folytatott párbeszéd révén.¹²

Szent II. János Pál pápa a *Sollicitudo rei socialis* kezdetű körlevélben ekként írta le a fogyasztásközpontú szemléletet, a fogyasztói társadalmat: „Nagyon tanulságos a legújabb idők egy sajnálatos felismerése: az elmaradottak túrhetetlen nyomorúsága mellett megtalálható a túlfejlettségnek az a foka, amely már elfogadhatatlan, mert miként az első, ez is ellentétes az igazi jóléttel és boldogulással. Ez a túlfejlettség, amelyben mindenféle anyagi javak túláradóan állnak egyes társadalmi rétegek rendelkezésére, könnyen a »birtoklás« rabszolgájává és közvetlen élvezőjévé teszi az embert, akinek nincs más perspektívája, mint a gyarapodás vagy a birtokolt dolgok állandó cseréje a fejlettebbekre. Ez az úgynevezett »fogyasztói társadalom«, amely pocskéol és termeli a hulladékot. Azt a tárgyat, amelyet birtokolnak, mindig újra és tökéletesebbre cserélik, nem törődve azzal, hogy az még használható vagy a szegényebbeknek javára szolgálhatna.¹³

„Valamennyien kézzelfoghatóan tapasztaljuk a fogyasztásnak való vak alávetettség kihatásait: elsősorban a kirívó materializmus egy formáját és egyfajta mélységes elégedetlenséget, mert ha az ember a reklámok özöne és az új termékek állandó, csalogató kínálata ellen nincs felvértezve, többet szeretne birtokolni, mint amennyije már van, miközben a nemesebb vágyak kielégítetlenek maradnak, vagy talán már el is fojtódtak.¹⁴

A katolikus egyház társadalmi tanítása szerint: „A fogyasztói életszemlélet jelenségének ismérve a »létezés« helyett a »birtoklásra« való tartós irányultság. Ez lehetlenné teszi, hogy »helyesen különböztessük meg az emberi vágyak kielégítésének

¹¹ Ld. CA 39. pont. Vö. ETTK 350. pont.

¹² Ld. CA 49. pont. Vö. uo. 36., 41. pont; Szent II. JÁNOS PÁL pápa: *Redemptor hominis* kezdetű enciklika (a Megváltóról), 1979. március 4. *Acta Apostolicae Sedis*, 71., (1979) 257–324. [Magyarul megjelent: Budapest, Szent István Társulat, 1980.] 3–96., 15. pont; Szent II. JÁNOS PÁL pápa: *Familiaris consortio* kezdetű apostoli buzdítás az egész katolikus Egyház püspökeihez, papjaihoz és híveihez a keresztény család feladatairól a mai világban, 1981. november 22. *Acta Apostolicae Sedis*, 74., (1982) 81–191. [Magyarul megjelent: Budapest, Szent István Társulat, 1982. 148. (2002. 114; fordította: Diós István) 6. pont; ETTK 47., 260., 310., 331., 334., 345–347., 358. pontok.

¹³ Ld. Szent II. JÁNOS PÁL pápa: *Sollicitudo rei socialis* kezdetű enciklika a szociális kérdésről, 1987. december 30. *Acta Apostolicae Sedis*, 80., (1988) 513–586. (a továbbiakban: SRS) 28. pont; vö. ETTK 334. pont.

¹⁴ Ld. SRS 28. pont.

új és magasabb szintű formáit az ugyancsak kétségtelenül új, mesterségesen támasztott vágyaktól, amelyek az érett személyiség kibontakozását meggátolják».¹⁵ Hogy ezzel a jelenséggel szembeszálljunk, szükséges »olyan életstílust kialakítani, amelyben az igaz, a szép és a jó keresése és a más emberekkel való összetartás a közös fejlődés érdekében – olyan elemek, amelyek meghatározzák a fogyasztást, a takarékoskodást és a beruházási tevékenységet».¹⁶ Az életmódot tagadhatatlanul befolyásolja a társadalmi környezet: ezért szükséges az a kulturális kihívás, amely bemutatja a mai fogyasztói életszemléletet, nagy elszántsággal támadva azt, és pedig elsősorban a jövőendő nemzedéket tartva szem előtt, amely abba a veszélybe kerül, hogy egy lepusztult természeti környezetben kell felnővekednie a féktelen és rendezetlen fogyasztói magatartás miatt.¹⁷

„A gyors technikai és gazdasági haladásra és a termelési és fogyasztási folyamatok ugyanilyen gyors változására tekintettel a Tanítóhivatal rámutat a nevelési és kulturális erőfeszítések szükségességére.”¹⁸ „Egy minőségileg még inkább megfelelő és gazdagabb lét igénylése önmagában véve törvényes. A hangsúly azonban az újfajta felelőségekre és az adott történelmi korszakkal járó veszélyekre tevődik. Azokban a helyzetekben, amelyekben az új szükségletek jelentkeznek és megfogalmazódnak, mindig megtalálható az embernek és igazi javának többé-kevésbé megfelelő szemlélete: a termelés és a fogyasztás megválasztásában kifejezésre jut az adott kultúra, mint az élet átfogó értelmezése. Ebből származnak a fogyasztási hajlamok. Amikor az új szükségleteket és kielégítésükre az új módszereket meghatározzák, mindenképpen a teljes emberképet kell figyelembe venni, amely átfogja léte minden dimenzióját, és fizikai és ösztönös világát alárendeli belső és lelki világának. Viszont az, aki közvetlenül az ösztöneire hagyatkozik és elvonatkoztat tudatos és szabad személyi mivoltától, a testi-lelki egészségére gyakran káros és önmagában hibás fogyasztási szokásokat és életstílusokat alakíthat ki. A gazdasági rendszer nem tartalmaz olyan ismérveket, amelyek lehetővé tennék, hogy helyesen különböztessük meg az emberi szükségletek kielégítésének új és magasabb szintű formáit a ma divatos szükségletektől, amelyek az érett személyiség kialakulását akadályozzák. Átfogó nevelő és kulturális tevékenységre van tehát sürgősen szükség, amely magában foglalja a fogyasztók nevelését, hogy képesek legyenek okosan választani, továbbá a termelőkből és különösen a társadalmi kommunikációs eszközök szakembereinek körében a felelősségtudat kialakítását, [...]»¹⁹

Témánk szempontjából kiemelendő továbbá a Katolikus Egyház Katekizmusának²⁰ néhány pontja; így az 1193., amelyben szerepel, hogy: „A vasárnap, az »Úr

¹⁵ Ld. CA 36. pont.

¹⁶ Ld. uo.

¹⁷ Ld. ETTK 360. pont; CA 36. pont. Vö. CA 37. pont; ETTK 374. pont. Ld. még ETTK 462., 470., 486. pontok; vö. SRS 26., 28., 34. pontok, CA 36. és 40. pont.

¹⁸ Ld. ETTK 376. pont.

¹⁹ Ld. CA 36. pont – „[...] anélkül, hogy a közhatalomnak be kellene avatkoznia.”; vö. ETTK 376. pont – „[...] túl a közhatalom szükséges beavatkozásán.”. Ld. még ETTK 480. és 560. pont, CA 55. pont.

²⁰ Ld. *A Katolikus Egyház Katekizmus* (1997. augusztus 15.) (Szent István Kézikönyvek 6.). Budapest, Szent István Társulat, 2002. (a továbbiakban: KEK).

napja« elsődlegesen az a nap, melyen az Eucharisziát ünnepeljük, mert a föltámadás napja. Kiemelkedően a liturgikus összejövétel, a keresztény család, az öröm és a munkaszünet napja. »Az egész liturgikus esztendő alapja és magva.«²¹

„»A vasárnapot [...] az egész Egyházban őseredeti, kötelező ünnepként kell megtartani.«²² »Vasárnap és más kötelező ünnepeken a hívők kötelesek szentmisén részt venni.«²³

A Katekizmus a „munkaszünet napja” vonatkozásában a következőket tartalmazza: „Amint »Isten megpihent a hetedik napon mindazon munkája után, amit végzett« (Ter 2,2), az emberi életet is a munka és a pihenés ritmusa jellemzi. Az Úr napjának intézménye hozzájárul ahhoz, hogy mindenkinek legyen elegendő pihenő- és szabadideje a családi, kulturális, társadalmi és vallásos élet ápolására.”²⁴

„Vasárnap és a kötelező ünnepeken a hívek tartózkodjanak az olyan munkáktól és tevékenységektől, melyek az Istennek kijáró tiszteletet, az Úr napjának sajátos örömet, az irgalmasság cselekedeteinek gyakorlását, valamint a test és a lélek szükséges pihenését akadályoznák.²⁵ Családi kötelezettség vagy fontos közösségi munka törvényesen fölment a vasárnapi munkaszünet alól. A hívek azonban ügyeljenek arra, hogy e törvényes fölmentések ne vezessenek a vallás, a családi élet és az egészség szempontjából káros szokásokhoz. »Az igazság szeretete keresi a szent nyugalmat; a szeretet készítése vállalja a jogos tevékenységet.«²⁶

„A szabad idővel rendelkező keresztényeknek meg kell emlékezniük testvéereikről, akiknek ugyanazok a szükségleteik és jogaik, mint nekik, de szegénységük és nyomorúságuk miatt nem tudnak pihenni. A keresztény jámborság a vasárnapot hagyományosan a jócselekedeteknek, a betegeknek, a gyöngélkedőknek, az öregeknek tett alázatos szolgálatoknak szenteli. A keresztények azzal is megszentelik a vasárnapot, ha családjukra és hozzátartozóikra fordítják figyelmüket, amire a hét többi napján nincs idő. A vasárnap a gondolkodás, a csend, a kultúra és a meditáció kedvező ideje, melyek segítik a bensőséges és keresztény élet növekedését.”²⁷

„A vasárnap és az ünnepek megszentelése közös erőfeszítést igényel. Minden kereszténynek el kell kerülnie, hogy szükségtelenül olyan dolgokkal terhelje a másikat, ami megakadályozza abban, hogy megtartsa az Úr napját. Ha a helyi szokások (sport, vendéglő stb.) és a társadalmi szükségletek (közszolgálatok stb.) megkövetelik a vasárnapi munkát, mindenkinek saját felelőssége, hogy elegendő szabadidőt biztosít-

²¹ Ld. II. Vatikáni Zsinat: *Sacrosanctum Concilium konstitúció a szent liturgiáról*. Róma, 1963. december 4. (a továbbiakban: SC), 106. pont; KEK 2042. pont.

²² Ld. 1983. évi Codex Iuris Canonici (a továbbiakban: CIC) 1246. kánon 1. § [magyarul: *Az Egyházi Törvénykönyv* (A Codex Iuris Canonici hivatalos latin szövege magyar fordítással és magyarázattal). Szerkesztette, fordította és a magyarázatot írta Erdő Péter. Budapest, Szent István Társulat, 2001.].

²³ Ld. CIC 1247. kánon, idézi: KEK 2192. pont.

²⁴ Ld. uo. 2184., 2194. pont. Vö. II. Vatikáni Zsinat: *Gaudium et spes* lelkipásztori konstitúció az Egyház és a mai világ viszonyáról. Róma, 1965. december 7., *Acta Apostolicae Sedis*, 58., (1966) 1025–1115., 67. pont.

²⁵ Vö. CIC 1247. kánon.

²⁶ KEK 2185., 2193. pont, benne az idézet: Szent Ágoston: *De civitate Dei*. 19,19.

²⁷ Ld. uo. 2186. pont.

son magának. A hívők türelmesen és szeretettel ügyeljenek arra, hogy elkerüljék az esetleges túlzásokat és erőszakot, melyekre a tömegrendezvények alkalmat adhatnak. A gazdasági szükségletek ellenére a közhatalomnak is törekednie kell arra, hogy polgárainak elegendő időt biztosítson a pihenésre és az istentiszteletre. A munkaadóknak hasonló kötelességük van alkalmazottaikkal szemben.”²⁸

„A vallásszabadság és az általános közjó tiszteletben tartásával a keresztényeknek törekedniük kell arra, hogy a vasárnapokat és az egyházi ünnepeket törvényesen szabadnapoknak ismertessék el. Feladatuk, hogy mindenkinek példát adjanak az imádságra, hagyományaik tiszteletére, örömére és megvédésére, ami értékes hozzájárulás az emberi társadalom szellemi életéhez. Ha az ország törvényhozása vagy más okok kötelezővé teszik a vasárnapi munkát, ezt a napot akkor is úgy kell számon tartani, mint megszabadulásunk napját, mely az ünnepi közösségben, »az égben számon tartott elsőszülöttek ünnepi sokadalmában« részesít (Zsid 12,22–23).”²⁹

S végül, a Tv. 4. §-ának (1) bekezdése – a Tvm. szerint – kimondja, hogy: „(1) A 3. §-tól eltérően az üzletek a) adventi vasárnapokon 4 óra 30 perc és 22 óra, b) december 24-én és december 31-én 4 óra 30 perc és 12 óra, továbbá c) minden naptári év tetszőlegesen megjelölt egy vasárnapján 4 óra 30 perc és 22 óra között nyitva tarthatnak.”³⁰ Ennek kapcsán, mintegy összefoglalásként, szeretném felhívni a figyelmet a Szeretet ünnepébe ágyazott alábbi gondolatokra:

„Az ajándékozás nem kimerítő piaci kötelezettség, kereskedők által manipulálva. Az öröm oka nem a bőséges étel és ital, melynek az előállításával járó idegeskedés és feszültség sokszor pont az ünnep estéjén robban, s teszi tönkre a család karácsonyát. A csak anyagi javakban megélt bőség és több napos tobzódás után kiábrándultság, fáradtság és belső üresség marad vissza. S ennek csak a gonosz örül – hogy az ember megbotlott. Mindez épp ellenkezője annak, amit a karácsony, a nagybetűs Szeretet Ajándékának befogadása adhat az embernek, aki maga is forrássá válhat, amelyből »élő víz folyói fakadnak« (Jn 7,38). De hogy ilyen forrássá válhasson, mindig újra innia kell az első ősforrásból – Jézus Krisztusból, kinek megnyitott szívéből magának Istennek a megbocsátó szeretete árad.”³¹

²⁸ Ld. uo. 2187. és 2195. pont.

²⁹ Ld. uo. 2188. pont. Ld. még különösen KEK 1163., 1166-1167., 1343., 1389., 2174-2183., 2189-2191., 2698. pontok; SC 102. és 106. pont.

³⁰ Vö. Tv. 2. § 1. pont: „E törvény alkalmazásában: 1. advent: a december 24-ét megelőző negyedik vasárnapkal kezdődő, karácsonyig tartó időszak;”.

³¹ Ld. (részletesen) HÁMORI Antal: A Szeretet ünnepe (The Feast of Love). *A Magyar Katolikus Orvosok Szent Lukács Egyesületének Tudósítója*, 25., 2008/4. 142–145.; HÁMORI Antal: A Szeretet ünnepe. *Tál és Kendő*, 19., 2008/4. 8–9.; HÁMORI Antal: A „szeretet ünnepe”. *Ökumené*, 15., 2008/1. (64) 38–40.; Vö. XVI. BENEDEK pápa: *Deus caritas est kezdetű enciklika*. (Pápai Megnyilatkozások 42., sorozatszerkesztő: Diós István) Budapest, Szent István Társulat, 2006. 50.

